

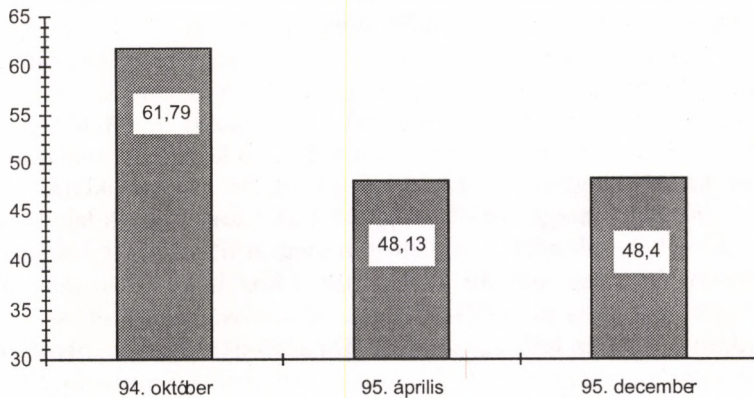
A KÖZVÉLEMÉNY ÉS A POLITIKA*

A Szonda Ipsos sajtóban közzétett adatait használtam fel az itt következő elemzéshez.

A KORMÁNY

A kormány 1995-ben nehéz évet zárt. A közvélemény-kutatási eredmények kedvezőtlen tendenciát mutatnak.

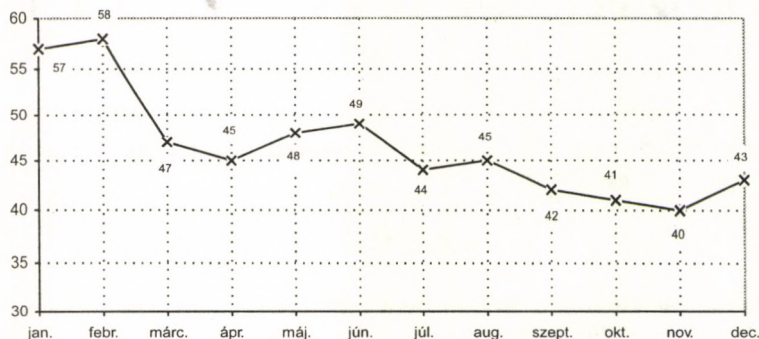
A kormánytagokba vetett bizalom állagának változása:

HORN GYULA KORMÁNYA elvesztegette az első nyolc hónapot, részben az önkormányzati választások megnyerése érdekében, részben a Horn-Békesi-ellentét miatt. Az idővesztés a népszerűség átmeneti megtartását eredményezte (1994 októberében még 60 pont felett volt a kormánytagok iránti bizalom átlaga, és ez nagyon magas érték.) A januári áremelkedések, majd a Bokros-csomag márciusi bejelentése radikálisan megváltoztatta a közvélemény és a kormány viszonyát. A miniszterelnök népszerűségének változása még világosabban kifejezi a fenti összefüggést:

* Készült a Batthyány Lajos Alapítvány támogatásával

Horn Gyula alkalmasságának megítélése 1995-ben:

A példa nélküli népszerűségvesztés és a Bokros-csomag összefüggése egészen világos. A választópolgárok elsősorban a saját személyes életszínvonaluk alapján ítélik meg a kormány tevékenységét.

A megítélés az év második felében, lényegében, változatlan maradt, illetve kismértékben még javult is. A decemberi javuló közgazdasági mutatók, a kedvezőbb nemzetközi megítélés, és a privatizáció eredménye javított valamelyest a kormány helyzetén a politika iránt leginkább érdeklődő társadalmi csoportokban.

Külföldi megfigyelők meglepődtek azon, hogy a lakosság milyen csekély ellenállást tanúsított a megszorító intézkedésekkel szemben. Ez a tény valóban hozzájárult ahhoz, hogy a kormányzat sikeresen túljutott az 1995-ös éven. A lakosság túróképességét azonban még nem tette igazán próbára a '95-ös esztendő, hiszen a Bokros-csomag legfontosabb életszínvonal-rontó intézkedései csak 1996-ban lesznek érzékelhetőek.

VÁRHATÓ HOGY AZ ÉV ELEJÉN MÁR MEGSZOKOTT életszínvonalromlás, és a képtelen adóelőleg-levonás bonyodalmi tovább csökkentik a kormányba vetett bizalmat. A januári Szonda Ipsos-felmérés 3%-os bizalomcsökkenést jelez a minisztériumokat illetően, ugyanakkor a Marketing Centrum adatai szerint, a polgárok értékelik a kormány erőfeszítéseit a költségvetési hiány csökkentése érdekében. BOKROS Lajos lemondása minden szempontból új helyzetet teremt. A lemondás akár újra kiélezheti a koalíción belüli ellentéteket is.

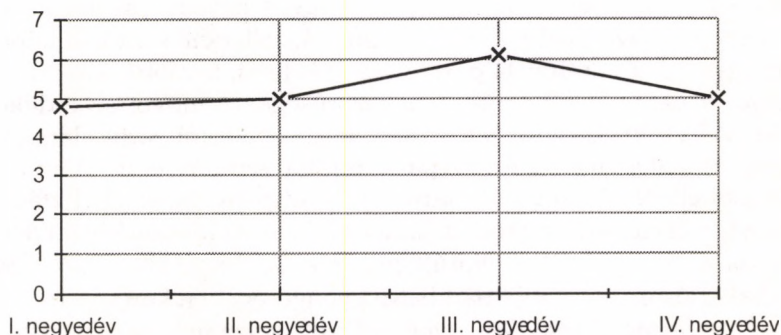
Az év végén a koalíció szilárdabbnak látszott, mint valaha, és ez kifejeződött az MSZP-vezetés és a frakcióvezetés újraválasztásában, valamint az SZDSZ lojalitásában, amely november óta tart. A sajtó, az SZDSZ politikájának mintegy tükörképeként, megnyílt a miniszterelnökkel szemben, a kritikus-gúnyolódó írások lényegében megszűntek. Érdeemes összevetni ezzel az augusztus-szeptemberi sajtóhangulatot, amely akkor pontosan tükrözte az SZDSZ kilépési szándékát.

A közvélemény enyhülő nyomása, és az év végi kedvező makrogazdasági mutatók lehetővé tették az MSZP-vezetés számára az uralom helyreállítását a pártban és a frakcióban. Ezzel párhuzamosan az SZDSZ-ben kialakult az a meggyőződés, hogy a közeljövőben nem lesz lehetőségük elfogadható módon kilépni a koalícióból, a távolabbi jövőben pedig már talán nem is lesz érdemes. Így az SZDSZ, amely szeptemberben már megkezdte kihátrálását a Bokros-csomag mögül, az év végén inkább úgy vélekedett, hogy a pártnak ki kell tartania Bokros és az ő államháztartási reform-elképzelései mellett, tűzön-vízen át. Bokros Lajos személyét pedig garanciának tartották az SZDSZ számára elvből szimpatikus gazdaságpolitika folytatására. A pénzügyminiszter lemondása azonban mind az MSZP-ben, mind az SZDSZ-ben gyengítheti a koalíció híveit és kiújulhat a vita.

PÁRTOK

AZ 1995-ÖSÉVBEN továbbra is megmaradt a társadalmi nyugalom, a polgárok nem kívánják az adott keretek változását és ennek legbiztosabb jele a parlamenti pártok túlsúlya a politikai mezőben. A polgárok a politikától továbbra is elsősorban a nyugalmat remélik, és nem kívánnak radikális változásokat. A parlamenten kívüli pártok 1995-ben végig, együttesen 5% körüli támogatottsággal rendelkeztek:

Az összes parlamenten kívüli párt együttes támogatottsága 1995-ben:

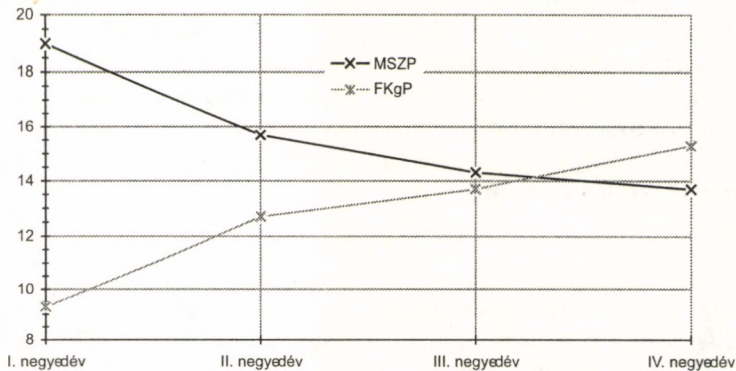

Az év másik jellemző mutatója a nem-szavazók, illetve azok aránya, akik nem tudnak maguknak pártot választani. Ennek a két csoportnak az együttes aránya lényegében mindvégig ugyanannyi maradt: a szokásos 40% körüli eredményt mutatja. (38-40% között ingadozott). Ebből a csoportból a választásokra a lakosság mintegy 10%-a aktivizálódik. A nem-szavazók, és a „nem tudom” választ adók arányának stabilitása azt mutatja, hogy nem történt átrende-

ződés a politikai élet alapjaiban, tehát a polgárok tömegei kitartanak a mai politikai berendezkedés mellett, nem fordulnak el túl nagy számban a politika egészétől.

A parlamenti pártok versenyét illetően, az elmúlt év eseménye az MSZP hanyatlása és a kisgazdapárt előretörése:

Az FKgP és az MSZP szavazóbázisának tendenciái 1995-ben:

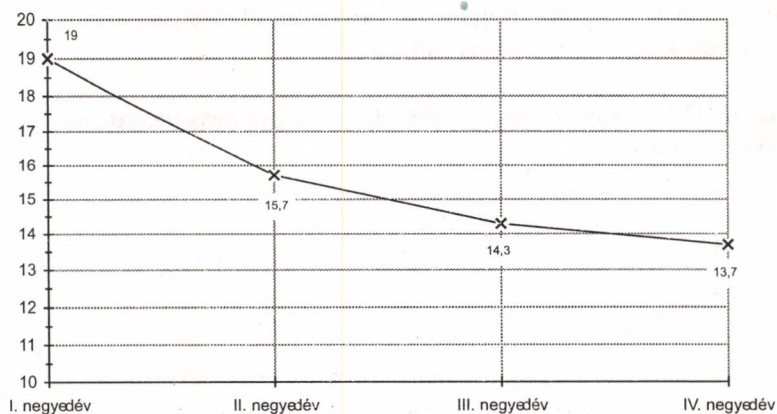

AZ MSZP ELNÉPSZERŰTLENEDÉSE elkerülhetetlen volt a kormányzati felelősség viselése miatt. Az FKgP előretörése pedig több tényezőnek is tulajdonítható. A legfontosabb, hogy a polgárok továbbra is a parlamenti pártok között tájékozódnak. Az adott hat pártból az MSZP és az SZDSZ eleve nem jött számításba: hiszen kormányoznak, és sokan éppen ebből nem kérnek. Az MDF, mint előző kormánypárt súlyos hátránnyal indult, és színvonalas szakmai parlamenti munkája ellenére sem volt képes az egységes és optimista párt látszatát kelteni, továbbá nem folyamodott demagógiához saját népszerűségének növelése érdekében. A KDNP egyelőre nem tudott megszabadulni partikuláris-rétegpárt jellegétől, kormánypárti múltja szintén nem előny. A Fidesz elleni, '93 ősze óta tartó sajtókampány megtette hatását, támogatói bázisa is ingadozó. Ennek ellenére a Fidesz-MPP növelni tudta népszerűségét az elmúlt év során. Az FKgP sikerének titka tehát elsősorban a többi párt belső gyengeségében keresendő.

Természetesen sokat tett az FKgP és személyesen TORGYÁN József is a sikerért. A párt szakított saját paraszti-partikuláris kötöttségeivel, és egyre inkább össznemzeti néppárt-propagandát folytat. A határozottság, a „szókimondás”, a demagógiát súroló politika éppen úgy hozzátartozik ehhez a sikerhez, mint a pártelnök rendkívüli aktivitása és vitakészsége. Végeredményben bevált, a népszavazási kezdeményezés is a '95-ös év elején, (négyigenes népszavazási kezdeményezés a köztársasági elnök megválasztásának módjáról). A jelek szerint ez volt az a lépés, amely elindította a népszerűség növekedési spirált.

MSZP

Az MSZP szavazóbázisa 1995-ben, negyedévenként, az egész lakosságban:

LÁTHATÓ, hogy az év első negyedében erőteljesen csökkent a támogatói tábor, majd ezt követően lassú lemorzsolódás tapasztalható. Az MSZP népszerűségének csökkenése a jelenlegi tendencia folytatódása esetén 1996 végére érheti el a kritikus 10%-os határt.

Érzékelhető bizonyos párhuzamosság a kormány és a kormányzópárt megítélésében, de láthatjuk a különbséget is: a kormány stabilizálni tudta népszerűségét, de az MSZP népszerűségvesztése folytatódott. (Az emberek elviselik a kormányt, mert nincs más lehetőségük, de az MSZP-t egyre kevesebben kívánják újraszavaztatni. A kormányzat elviselésének gondja a jelen feladata, amivel így-úgy megbékél a polgár, de a választás a jövő lehetősége és ebben szabad a polgár.

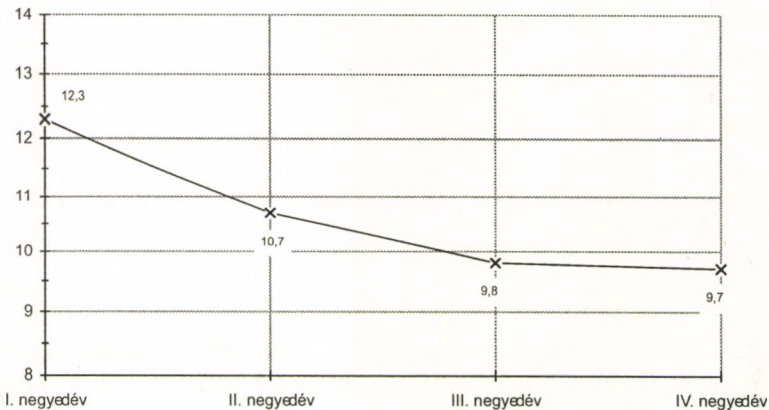
Az MSZP-n belül Horn Gyula taktikai győzelmet aratott két legfontosabb vetélytársa fölött. BÉKESI Lászlót lemondásra kényszerítette, NAGY Sándor pedig kénytelen volt megválni a szakszervezettől. Az MSZP kongresszus megerősítette a pártelnök miniszterelnököt, és a belső viták ellenére, az MSZP egyelőre megtudta őrizni egységét. Az életszínvonal romlása és a közvélemény nyomása azonban hosszútávon veszélybe sodorhatja ezt az egységet, különösen akkor, ha az SZDSZ-szel újra kiéleződik a viszony.

Az MSZP nagy stratégiai előnye a többi párttal szemben, hogy a baloldalon továbbra is monopolhelyzetben van. Ez pedig nem lebecsülhető tényező egy, a baloldali eszméktől mélyen átitott társadalomban.

SZDSZ

Az SZDSZ-ről a Népszabadságban közölt Szonda Ipsos-elemzés azt állapítja meg, hogy a párt szavazó tábora 9-12% között ingadozott, de ez nem egyértelmű tendencia. (Népszabadság, 1996. január 8.). Ha az adatokat negyedévi bontásban figyeljük, akkor azonban más következtetésre is juthatunk:

Az SZDSZ szavazóbázisa 1995-ben, negyedévenként, az egész lakosságban:

Az igaz, hogy az SZDSZ stabilizálta szavazótáborát az év második felében, de az év első felében nagyszámú támogatót veszített.

Az SZDSZ szavazótábora két csoportból tevődik össze: egy nagyon szilárd bázisból, és egy hozzá csatlakozó tétova csoportból. Amíg az SZDSZ és a média viszonya az eddigieknek megfelelően alakul, addig az SZDSZ-nek aligha kell attól tartania, hogy ez a laza csoport elpártol tőle. Az SZDSZ népszerűségének stabilizálódásához hozzájárult, hogy az MSZP-t elhagyók egy része - esetleg csak első lépésként - az SZDSZ-hez pártolt.

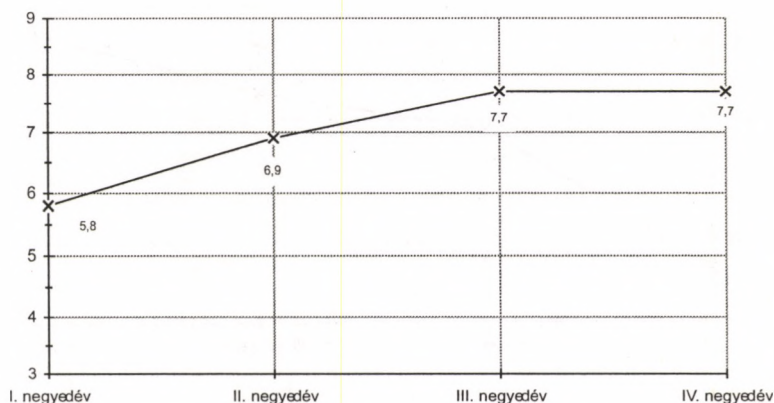
Az SZDSZ számára a koalíció fenntartása nem létkérdés (szemben az MSZP-vel), és ez nagyon jó alkupozíciókhoz juttatta a pártot a kormányban. Az SZDSZ - úgy tűnik föl - '95 augusztusában-szeptemberében elszánta magát a koalícióból való kilépésre, de a miniszterelnök erre nem adott alkalmat: minden kérdésben engedett. A "jó" szakítás lehetősége így elveszett a párt számára, és beletörődött abba, hogy a koalíció hosszútávon megmarad. A beletörődést megkönnyítette, hogy az ellenzéki pártok egységesen elutasítják az SZDSZ-szel való szövetség gondolatát, így stratégiai partnernek egyelőre csak az MSZP jöhet számba.

Az SZDSZ stratégiai előnye a média rokonszenve, továbbá a pártvezetés szilárd uralma a párt egésze felett, mindez egyedülálló manőverezési szabadsághoz juttatja.

FIDESZ-MPP

A Fidesz a két párt egyike, amely támogatókat tudott szerezni 1995-ben:

A Fidesz-MPP szavazóbázisa 1995-ben, negyedévenként, az egész lakosságban:

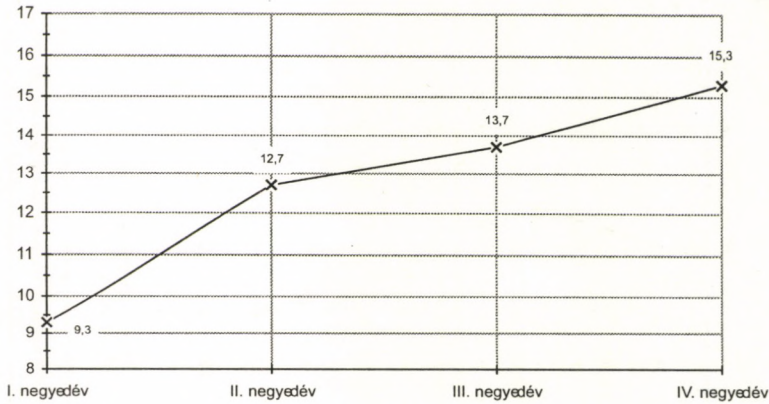
MINT LÁTHATÓ az év általános politikai tendenciája a Fidesz tekintetében is érvényesült. Az év első felében növelni tudta népszerűségét, amely az év második felében stabilizálódott. A növekedés kisebb, mint ami elvben elérhető lenne, hiszen a Fideszt még nem terheli kormányzati felelősség, és a párt egységesnek mutatkozott egész évben. Vélhetően, szerepe van a növekedés visszafogottságában annak a ténynek, hogy az előző ciklus idején kiemelkedő közvélemény-kutatási eredményeket mutatott, viszont a választásokon nem ennek megfelelően szerepelt; elképzelhető, hogy a polgárok némileg bizalmatlanok a Fidesz választási sikerességében.

A Fidesz stratégiai előnye az ellenzéki múlt és jelen, továbbá a szilárd vezetés.

FKgP

Az FKgP az 1995-ös év nagy nyertese.

Az FKgP szavazóbázisa 1995-ben, negyedévenként, az egész lakosságban:

AZ FKGP GRAFIKONJÁNAK dinamikája némileg eltér az eddig tapasztaltaktól. Természetesen, az alapvető folyamatok tekintetében hasonlóság mutatkozik: az év első felében ért el dinamikus növekedést az FKgP, és ehhez képest lassabban növekszik az év második felében. Figyelemre méltó azonban, hogy az év utolsó negyedében nagyobb volt a növekedés, mint az év harmadik negyedében. Ennek magyarázatára több lehetőség is kínálkozik: A koalíció válsága a harmadik negyedben eltántoríthatta azokat, akik komoly választáson nem kívánnak Torgyán Józsefre szavazni, csupán a kormány politikája elleni tiltakozásként támogatták az FKgP-t. Az év negyedik negyedére lett nyilvánvaló, hogy a közeli jövőben nem jön létre a Polgári Szövetség, és ez szavazatokat jelenthetett az FKgP számára. A következő lehetőség pedig az, hogy a polgárok az év végére vették tudomásul a kisgazdapárt reális esélyét a győzelemre, és ez növelte az esélyesnek számító párt támogatottságát.

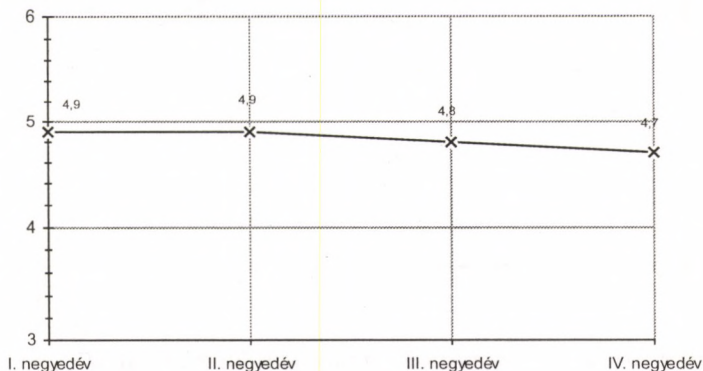
A fentiek ellenére a társadalom széles rétegeiben igen erős az ellenszenv a kisgazdapárttal szemben, és ez korlátozza a párt növekedési lehetőségeit. Ezzel együtt is ma fiatalabb, képzetesebb, és városiasabb szavazóbázissal rendelkezik, mint az év elején.

A párt stratégiai előnye a folyamatos ellenzéki lét 1992 óta, továbbá a szilárd vezetés, és a pártvezető szónoki erénye.

KDNP

Speciális bázisának köszönhetően, a párt szinte semmilyen változást sem mutatott az 1995-ös évben a népszerűség tekintetében.

A KDNP szavazóbázisa 1995-ben, negyedévenként, az egész lakosságban:

APÁRT EGYENLETES támogatottsági értéke, és az új pártvezetés új politikája között semmilyen összefüggés sem fedezhető fel. A KDNP politikája változhat, a szavazóbázis megmarad mindaddig, amíg a katolikus hívők úgy érzik, hogy számíthatnak a pártra. Kétségtelen azonban, hogy amíg a KDNP rétegpártként viselkedik, addig arra sem számíthat, hogy szavazó táborra bővüljön. A párton belül zajló viták kevésbé öltöttek látványos formát 1995-ben, mint az MDF esetében, és a szavazótábor is kevésbé figyel oda ezekre a vitákra, mint az MDF választói. A párt és frakció között újabban kiobbant látványos ellentét hatását egyelőre még nem ismerjük.

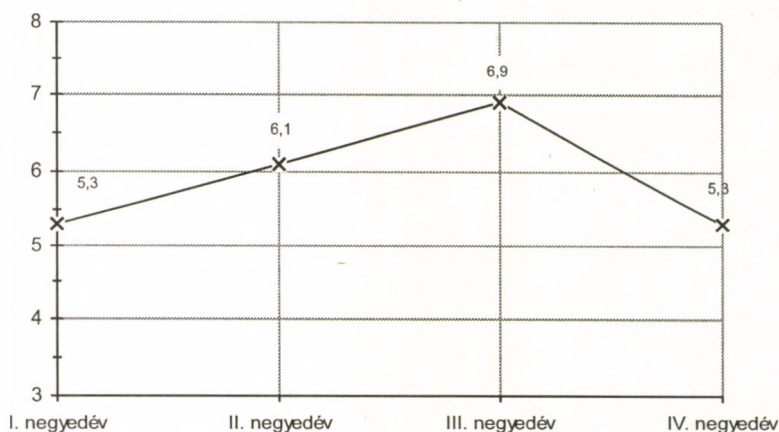
A KDNP stratégiai előnye a szavazóbázis rendkívüli szilárdsága, ami jó manőverezési lehetőséget ad a vezetésnek.

MDF

Az MDF az ellenzéki pártok közül az egyetlen, amelynek a népszerűségi tendenciája az évégén negatív fordulatot vett (diagram a következő oldalon).

A párt legjobb eredményét a harmadik negyedévben érte el, amikor az MDF által kiharcolt alkotmánybíróvási döntés hatása érvényesült. A negyedik negyedévben viszont a párt népszerűsége az első negyedévi minimumra csökkent. Aligha lehet kétséges, hogy a párt nem titkolható megosztottsága a magyarázat. Egyes külső megfigyelők szerint az MDF a bomlás jeleit mutatja; mind FKgP-s, mind KDNP-s politikusok céloztak erre a lehetőségre. Ez azóta bekövetkezett.

Az MDF szavazóbázisa 1995-ben, negyedévenként, az egész lakosságban:

Az MDF stratégiai előnye a kormányzati tapasztalat, a viszonylag magas társadalmi státusú támogatói réteg, a néppárti hagyomány.

AKORMÁNYZATI CIKLUS félidejéhez közeledve valószínűnek látszik, hogy a jelenlegi kormánypártok elveszítik a következő választást, de ma még egyáltalán nem látható, hogy ki nyeri meg azt. Mind a hat parlamenti párt súlyos belső strukturális gyengeségekkel küszködik, amelyek pártonként igen eltérő természetűek. Még a jelenleg leginkább sikeres Független Kisgazda Párt sem lehet biztos a dolgában, hiszen népszerűsége a tiltakozó szervezetek összegyűjtésén alapul, és egyszer a Fidesz már produkált hasonló felemelkedést, amelyet nem követett választási siker. Mivel a lakosság a politikai stabilitásban érdekelt, valószínű, hogy a jelenlegi parlamenti pártok közül kerül majd ki az 1998-as kormánypárt is.

OLÁH Zsigmond

Fényes Ágnes
H. TAPOLCA, 1924 VII. 8.

